

- відсутня дієва система показників, що застосовується для оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень та ступеня досягнення стратегічних цілей підприємства;
- обліково-аналітична система не в змозі надавати всю необхідну інформацію для оцінки ступеня досягнення стратегічних цілей підприємства (не проводиться оцінка слабких ланок обліково-аналітичної системи при виборі показників оцінки);
- облікова політика розробляється лише для фінансового обліку, не враховуючи стратегічний управлінський облік;
- аналіз, що проводиться різними підрозділами підприємства, часто містить помилки та викривлені дані, що спричинено відсутністю правил проведення аналітики на підприємстві;
- управління продажами та витратами підприємств ресторанного господарства потребує впровадження сучасних методик обліку та аналізу.

Сукупність цих проблем дає підстави стверджувати, що на сьогоднішній день роль обліково-аналітичного забезпечення в управлінні стратегічним розвитком підприємства потребує значних наукових досліджень. Непристосованість обліку, аналізу та контролю до змін у діяльності компанії та ринку спричиняє необхідність витрачання тривалого часу на їх адаптацію, а, отже, збільшення постійних та часто змінних витрат, що спричиняють зростання цін на продукцію або скорочують прибутки підприємства.

Література

1. Бруханський Р. Ф. Причини необхідності розробки стратегічно орієнтованої системи бухгалтерського обліку / Р. Ф. Бруханський // Економічний аналіз : зб. наук. праць Тернопільського національного економічного університету. – 2014. – Т. 16, № 2. – С. 210-217.
2. Ратушна О. П. Обліково-аналітичне забезпечення аналізу фінансових результатів / О. П. Ратушна // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 1. – С. 72-76.
3. Шайкан А. В. Розвиток бухгалтерського обліку як інструментарію стратегічного управління підприємством у конкурентному середовищі / А. В. Шайкан // Незалежний аудитор. – 2012. – № 1. – С. 38-49.
4. Швець В. Є. Розвиток обліково-аналітичних систем суб'єктів господарювання в Україні : монографія / В. Є. Швець. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 448 с.
5. Шевчук В. Р. Стратегічний управлінський облік : [навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл.] / В. Р. Шевчук ; [за ред. О. М. Ковалюка]. – К. : Алерта, 2009. – 176 с.

Ольга ЗАВИТІЙ

к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Створення відділів внутрішнього аудиту на підприємстві свідчить про розширення повноважень і набуттям досвіду господарювання власника, керівника підприємства. Склад досвідчених бухгалтерів, котрі згідно із затвердженим керівником планом за погодженням із головним бухгалтером здійснюють наступний бухгалтерський контроль – внутрішній аудит, тобто здійснюють перевірку достовірності обліку та звітності, їх повноти і відповідності чинному законодавству, встановленим нормативам та стандартам.

Служба внутрішнього аудиту призначена для того щоб керівник міг знати реальний стан справ на підприємстві, адже інколи, працівники підприємства не виконують завдання керівників, або не завжди розуміють їх з різних причин. У повсякденній діяльності структурних підрозділів підприємства вища ланка управління не займається безпосередньо контролем, тому вона користується інформацією, яка формується на нижчих ланках. Коли менеджери вчасно не виявили прихованих недоліків на підприємстві, за браком часу або не володіють достатньою інформацією, тоді вони користуються послугами внутрішніх

аудиторів. Крім суто контролюючих функції служба внутрішнього аудиту також може надавати допомогу у вирішенні проблемних питань структурним підрозділам підприємства, сприяти покращенню якості зовнішніх аудиторських

послуг, на основі аудиторських висновків цієї структури часто будуються стратегічні, поточні та оперативні плани організації [2].

Керівнику підприємства звітує начальник, який керує службою внутрішнього аудиту. Всі працівники служби внутрішнього аудиту повинні мати вищу освіту, також щоб володіли знаннями, не тільки з обліку і аудиту, а й фінансів, банківської справи, страхування, права, менеджменту, маркетингу тощо. Керівник служби внутрішнього аудиту несе відповідальність за своєчасне виконання плану роботи підрозділу, подання на розгляд керівництву підприємства достовірної інформації внутрішнього аудиту та пропозицій щодо прийняття управлінських рішень.

Сьогодні в Україні лише невелика кількість підприємств має можливість організувати службу внутрішнього аудиту на підприємстві. Причинами цього є незначний строк здійснення діяльності внутрішнього аудиту зумовлює невелику поки що кількість кваліфікованих аудиторів, утримання у штаті фахівців-аудиторів з високою оплатою збільшує витрати підприємства, до підприємств не застосовуються фінансові санкції за відсутність внутрішнього аудиту. Багато компаній досягли такого рівня розвитку, при якому вже виникає необхідність створення підрозділу із декількох штатних аудиторів - служби (відділу) внутрішнього аудиту. Якщо для невеликих компаній створення служби внутрішнього аудиту не становить серйозної проблеми, то для великих це досить складний процес, який потребує вирішення ряду методологічних та організаційно-технічних проблем. У загальних рисах процес організації служби внутрішнього аудиту складається із таких етапів: - виявлення та чітко визначення кола питань, для вирішення яких створюється служба внутрішнього аудиту, побудова системи цілей створення служби внутрішнього аудиту згідно з політикою підприємства; визначення основних функцій, виконання яких необхідне для досягнення поставлених цілей; об'єднання однотипних функцій у групи та формування на їх основі структурних одиниць, які будуть спеціалізуватися на виконанні цих функцій; розробка схем взаємовідносин, визначення обов'язків, прав та відповідальності для кожної структурної одиниці СВА, документальне закріплення їх у посадових інструкціях та положеннях про бюро (групу, секцію) СВА; об'єднання вказаних структурних одиниць у єдине ціле - службу внутрішнього аудиту, визначення її організаційного статусу, розробка та документальне закріплення Положення про службу внутрішнього аудиту відповідно до встановленого набору цілей, завдань та функцій структурних одиниць; інтеграція СВА з іншими ланками структури управління підприємством; розробка внутрішньофірмових стандартів внутрішнього аудиту. Необхідно звернути увагу, що СВА виходячи з її специфіки, не може бути одним із структурних підрозділів обліково- фінансової служби. В іншому ж разі вона не зможе реалізувати ролі експерта в оцінці дотримання облікової політики, дієвості внутрішнього контролю і надійності інформаційних систем. Інакше кажучи, реалізація принципу організаційної відокремленості служби внутрішнього аудиту передбачає підзвітність її тільки вищому керівництву підприємства (Спостережній Раді, Раді директорів, президенту).

Внутрішній аудит в умовах створення основ ринкових відносин повинен пройти контроль спеціалізованої служби підприємства, не входить до складу функціональної служби з обліку, управління, економіки, а бути частиною внутрішньогосподарського контролю. Служби внутрішнього аудиту, як незалежний підрозділ підприємства, виконує постійну роботу з перевірки та оцінки його діяльності. На обґрунтування та створення відповідної структури служби внутрішнього аудиту впливають такі фактори, як організаційно- правова форма діяльності підприємства, обсяги та види діяльності, галузь економіки, структура підприємства (наявність філій та відокремлених підрозділів) і система управління, завдання, що поставлені перед підприємством, стратегія фінансово-господарського розвитку, система інформаційного забезпечення, кваліфікація кадрів, стан

внутрішнього контролю тощо. Служба внутрішнього аудиту повинна діяти на підставі як законодавчих актів на рівні держави, так і внутрішньогосподарських нормативних актів - документів та розпоряджень, положень, посадових інструкцій, контрактів тощо.

Внутрішні аудитори повинні користуватися повною підтримкою вищої ланки керівництва (Спостережна рада, Рада директорів). При цьому керівник, кому підпорядкована служба внутрішнього аудиту, повинен мати повноваження щодо розглядання аудиторських висновків та прийняття відповідних висновків за результатами перевірок.

Можна замітити, що створення служби внутрішнього аудиту починається не з написання Положення, що дуже часто зустрічається на практиці (написали Положення, прийняли на роботу спеціалістів і вперед), а з визначення цілей, завдань, функцій. А цілі, як відомо, повинні бути реальними, досяжними та сформульованими письмово.

Під час організації служби внутрішнього аудиту на мою думку, впершу чергу потрібно ознайомитися із Стандартами професійної практики внутрішнього аудиту. З урахуванням особливостей нашого законодавства під час розробки внутрішніх документів, що регламентуватимуть діяльність служби внутрішнього аудиту, серед функцій доцільно передбачити щонайменше такі: здійснення аудиторських перевірок, експрес-перевірок, контрольних оглядів тощо; оцінка ефективності діючих систем внутрішнього контролю, робота щодо їх вдосконалення; розробка та впровадження внутрішніх регламентів (положень, правил, процедур); контроль виконання бюджетів та вимог регламентів; консультування працівників з питань бухгалтерського обліку та оподаткування, здійснення окремих господарських операцій; участь у підборі облікового персоналу (розробка професійних тестів, проведення співбесід та тестування бухгалтерів), організації заходів щодо підвищення його кваліфікації; участь у постановці та вдосконаленні бухгалтерського і податкового обліку, податкового планування, автоматизації усіх видів обліку; участь у проведенні інвентаризацій та інших контрольних процедур, пов'язаних із вибуттям активів, тощо .

Залежно від розподілу праці співробітників сфери контролю на підприємстві і відповідно побудови служби внутрішнього аудиту, розрізняють централізовану та децентралізовану її форму.

При централізованій формі організації внутрішнього аудиту в даній службі не створюються внутрішні підрозділи (ланки), аудитори не знаходяться в штаті бухгалтерів, а підпорядковуються керівнику.

При децентралізованій - група аудиторів, виділених в самостійний структурний підрозділ, поділена на внутрішні структурні підрозділи. Загальне керівництво службою внутрішнього аудиту здійснює начальник служби, який безпосередньо підпорядковується керівнику підприємства.

Останнім часом почала набувати популярності така форма організації роботи служби внутрішнього аудиту, як передача частини функцій внутрішнього аудиту аудиторським фірмам (аутсорсинг) та лізинг персоналу. Необхідно чітко визначити, чого ви очікуєте від роботи внутрішнього аудитора, яким чином ця робота буде проводитися та у якому вигляді буде надаватися результат робіт. А ще дуже важливо, як зміниться внутрішня атмосфера в колективі. У житті більшість співробітників сприймає внутрішнього аудитора, як шпигуна, присланого для того, щоб "підкопатися під тепле місце". Якщо ситуація у вашій фірмі виглядає схожим чином, у такому разі краще звернутися до професійної аудиторської організації, яка надасть (чи не надасть) за угодою про аутсорсинг справжнього професіонала. При такому підході внутрішньої напруги у колективі не виникає. Крім цього, повна передача функцій внутрішнього аудиту зовнішньому виконавцеві може стати ефективним рішенням, завдяки якому керівництво компанії може зосередитися на основних функціях управління компанією. Маючи широкі можливості та першокласні методології, доступ до спеціальних знань та інформаційно-аналітичних баз даних, зовнішні аудитори, як ніхто інший, можуть надати ефективну допомогу вашому підприємству. І найголовніше: фахівець, який буде працювати на вашому підприємстві, ніколи не залишиться наодинці із проблемами (у

порівнянні із випадком, якби він працював у штаті підприємства), оскільки він у будь-який час доби має підтримку команди висококваліфікованих професіоналів, які спеціалізуються на вирішенні найрізноманітніших проблем: від бухгалтерського та податкового обліку, до постановки системи бюджетування, управлінського обліку та реінжинірингу бізнес-процесів тощо. Служба внутрішнього аудиту може працювати за різними напрямками, наприклад:

а) перевірка системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, моніторинг і розробка рекомендацій щодо удосконалення цих систем;

б) перевірка бухгалтерської та оперативної інформації, яка може включати експертизу засобів і способів, що використовуються для ідентифікації, оцінки, класифікації такої інформації і складання звітності по ній, а також спеціальне вивчення окремих статей звітності, включаючи детальну перевірку операцій, залишків по бухгалтерських рахунках;

в) перевірка дотримання законів, нормативних актів та інших зовнішніх вимог, а також вимог внутрішньої політики, інструкцій, рішень і вказівок керівництва та (або) власників;

г) перевірка діяльності різних ланок управління;

д) вивчення та оцінка контрольних процедур у філіях, структурних підрозділах господарюючого суб'єкта;

е) оцінка економічності та ефективності механізму внутрішнього контролю;

ж) перевірка наявності, стану і забезпечення збереження майна господарюючого суб'єкта;

з) робота над спеціальними проектами і контроль за особливими аспектами структури внутрішнього контролю;

к) оцінка програмного забезпечення, яке використовується господарюючим суб'єктом;

л) розробка і надання пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і рекомендацій з підвищення ефективності управління;

м) виконання інших завдань керівництва або власників господарюючого суб'єкта, пов'язаних з оцінкою діючої системи контролю, підвищенням її ефективності, а також ефективності функціонування суб'єкта в цілому.

Необхідно відмітити, які напрями діяльності внутрішнього аудиту були практично реалізовані в поточному періоді і над якими завданнями будуть працювати внутрішні аудитори в подальшому. Особливу увагу внутрішні аудитори повинні приділити у своєму напрямку - методичній підтримці інших підрозділів підприємства. Для цього необхідно, щоб щомісячно випускався інформаційний бюлетень з рекомендаціями по веденню обліку, оподаткуванню, нормативним актам, надавати консультації. Для того щоб служба внутрішнього аудиту адекватно функціонувала, у ній, як і в будь-якому іншому підрозділі, треба розробити відповідну адміністративну політику, правила і процедури, що включають: бюджет і звітність; штатний розклад; навчання персоналу; методику оцінки роботи персоналу, ефективність служби;

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. – 2-е вид., перероб. та доп. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 672 с.

2. Дорош Н.І. Внутрішній аудит: поняття і призначення // Удосконалення обліку та аудиту господарської діяльності на основі впровадження нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні: Тези доповідей міжнар. наук.- практ. конф. 16 – 18 жовт. 2000 р. – К.: КНЕУ, 2015. – с. 190 – 191.

3. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2014, – 402с.

4. Кузик Н.П., Боярова О.А. Внутрішній контроль як основа ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств // Н.П. Кузик// Економічний аналіз – 2010. – С 1-5.